

Symposium

Stille steunpilaren *Lekenbroeders en -zusters in het middeleeuwse kloosterleven*

Vrije Universiteit Amsterdam, Aurora-zaal
Zaterdag 18 april 2026

In de geschiedschrijving van middeleeuwse kloosters staan doorgaans de geproteste monniken en nonnen centraal: zij die de geloften aflegden en – althans formeel – het gezicht van hun gemeenschap vormden. Veel kloostergemeenschappen kenden echter ook een belangrijke, en soms zéér omvangrijke groep lekenbroeders en -zusters die het dagelijkse functioneren van die instellingen überhaupt mogelijk maakten. Zij bewerkten het land, beheerden de uithoven, zorgden voor het onderhoud van gebouwen en namen deel aan het religieuze ritme van de gemeenschap, al stond hun rol formeel vaak lager in rang. Hun aanwezigheid verbindt het monastieke leven met de sociale, economische en religieuze werkelijkheid buiten de kloostermuren. In bepaalde contexten vormden de lekenbroeders en -zusters misschien wel meer dan de geproteste leden van de kloosters het gezicht naar de buitenwereld.

Dit symposium van de Contactgroep Signum wil deze onderbelichte groep uit de schaduw halen. Door te kijken naar hun werkzaamheden, hun religieuze beleving, hun herkomst en hun veranderende positie binnen de verschillende kloosterorden van de Nederlanden, beoogt deze bijeenkomst nieuwe perspectieven te openen op de interne dynamiek van kloosters. De bijdragen op het programma laten zien hoe veelzijdig het onderwerp is – van de Friese lekenbroeders tot de lekenzusters aan de Maas, en de abdij Ter Duinen bij Koksijde. We eindigen de dag met een rondgang langs de Amsterdamse kloosters die de stad vormgaven, aan de hand van de tot de verbeelding sprekende reconstructies die hiervan recent zijn gemaakt.

Programma

12.10 Inloop

12.20 Welkom en korte introductie op het thema (Rombert Stapel)

12.30–13.30 Sessie 1

Voorzitter: Marianne Ritsema van Eck

Hans Mol (emeritus bijzonder hoogleraar Middeleeuwse Friese geschiedenis,
Universiteit Leiden) – *Lekenbroeders in de Friese kloosters*

Tom Gaens (geassocieerd onderzoeker Ruusbroecgenootschap, Universiteit Antwerpen) – *Lekenzusters aan de Maas: Moderne Devotie en monastiek observantisme in het bisdom Luik*

Discussie

13.30 – 14.00 Koffie/thee

14.00–15.00 Sessie 2

Voorzitter: Patricia Stoop

Noël Geirnaert (voormalige archivaris Stadsarchief Brugge) – *Abt Johannes Crabbe (1457-1488) en de lekenbroeders in de laatmiddeleeuwse Duinenabdij: een kern van betrouwbare en onmisbare medewerkers*

Jos Pierik (middeleeuws historicus) – *De middeleeuwse kloosters van Amsterdam*

Discussie

15.00 –15.30 Ledenvergadering

16.00 Rondleiding langs de middeleeuwse kloosters van Amsterdam

17.00 Borrel

Locatie: Aurora-zaal, hoofdgebouw Vrije Universiteit Amsterdam, De Boelelaan 1105, 1081 HV Amsterdam.

Het hoofdgebouw van de Vrije Universiteit Amsterdam is goed bereikbaar per trein. Het ligt op ca. 10 minuten lopen van station Amsterdam Zuid. De Aurora-zaal bevindt zich nabij de entree (vanaf de hoofdingang van het VU-hoofdgebouw rechts aanhouden en de bordjes volgen).

Inschrijvingsgeld (incl. koffie/thee, rondleiding, eerste consumptie borrel):

Signum lid (meer informatie: <http://www.contactgroepsignum.eu>): 10€

Geen Signum lid: 15€

Inschrijven **vóór woensdag 15 april 2026** door middel van invullen van dit Google-Formulier (<https://forms.gle/4zNowqk8HpuHxQyF8>) en storting van het inschrijvingsgeld op IBAN-nummer NL81 INGB 0009 1947 44 (BIC INGBNL2A), t.n.v. R.J. Stapel te Leiden, ovv ‘Symposium Signum 2026’.